

אבא הוא ערבי, אמא היא

להציב דוגמא אישית עליונה. זמן־מה לפני כן, נקשרו קשרי ידידות בינו לבין חחה רכטמן, והשניים היו יוצאים, מדי פעם, לביולי שקט בעיר. לפתע החליטו להתחתן. תמיד היתה זו החלטה קשה בארץ. אפילו בימים בהם לא שררה איבה פעילה בין שני העמים, היה נשואי־ערובת בעייה מסובכת. במקרה של עיסא דג'אני וחחה רכטמן, הבינו הנשואים לניתוק היחסים בין בני הזוג לבין המשפחות. משפחתה של חחה הטילה עליה חרם ובמשך חמש שנים לא דיברה אתה. משפחת דג'אני התייחסה לדבר ביתר סלחנות, אולם גם שם היו כאלה שהתרעמו על כי עיסא הרחיק־לכת עד כדי נשיאת עבריה לאשה.

כיום יש לזוג שני ילדים: לילי בת ה־20 ויוסף בן ה־16 וחצי. ההורים נישאו בהריון, בפני קאדי מוסלמי. אך לפי דיני ישראל הילדים הינם יהודיים, על פי דת אמם.

אחת התוצאות של נישואים אלה היתה החרפת איבתם של הלאומנים הקיצוניים אל ד"ר דג'אני. פעם, בעת שיצאו לביולי סוף־שבוע ליד בריכות שלמה, אף נחספו הדוכן טור ואשתו בידי כנופיית אברג'אבר, הם נלקחו להרי־חברון ואברג'אבר האשים את

אפילו השם דג'אני מקורו באגדה. מייסד הענף הארץ־ישראלי של המשפחה נקרא אחמד. האגדה מספרת על אשתו, שהיתה יושבת בחלון ביתה על הרציון ומצפה לשוב אדונה ממסעותיו. כאשר היתה רואה אותו מרחוק, קראה לכל אנשי הבית: "מהר, מהר, אחמד ג'אני!" כלומר אחמד בא אלי. המלים אחמד ג'אני הפכו במרוצת הזמן לאחמד דג'אני.

כאשר נולדה חחה רכטמן בירושלים, היתה משפחת דג'אני אחת הגדולות והעשירות בארץ. אביו של עיסא היה מוכתר הרובע היהודי בעיר העתיקה ובנו ניק חלב של אר־מנת יהודיה. מדי שנה, בחג הסוכות, היה האב מרשה ליהודים לעלות לקבר דויד ובמשך יומיים — לערוך שם טפילות. כיום קבור עבדאללה דג'אני סמוך לחלון של קבר דויד.

כאשר גדלה חחה, נשלחה על־ידי הוריה לבית־ספר סן־יוזף. עיסא דג'אני היה רופא השיניים של ילדי בית־הספר. 14 שנה הבי־דילו בינו לבין חחה.

ד"ר דג'אני התפרסם כמאמין גדול ברעיון האחתה העברית־ערבית. אפילו בימי המאורעות, כאשר היו מודמנים לבית דג'אני מנהיגי המרד הערבי, לא היה מסתיר הרופא את אמונתו בשלום שישורר בין שני העמים. כאשר הקים הפרופסור מאגנס, בשנת 1931, את ברית שלום, היה עיסא דג'אני אחד הפעילים המרכזיים של האגודה. במרפאתו הפרטית, ברחוב מאמיליה, היו מתכנסים פעמיים בשבוע 60־50 ערבים וערבים לדון באפשרויות שיתוף־הפעולה.

הוא עבד למען הרעיון גם כנשיא לשכת הבונים החופשיים בירושלים. ב־1933 הזמין כ־50 מחבריה העבריים של הלשכה לארמון ידו, האמיר עבדאללה, ברגדאן. האמיר ערך זבח גדול, ואורחיו מינו אותו בונה חופשי דרגה א', שיפעל למען השלום בין שני העמים.

ידידות זו עם עבדאללה נמשכה עד לימיו האחרונים של מלך ירדן. "מעולם לא הירשה לי לנשק את ידו", נזכר ד"ר דג'אני, "להי־פך: היה מנשק אותי על מצחי, לאות ידי־דוד וכבוד".

חטיפה בהרי חברון

פעולות ברית שלום והבונים החופשיים למען התקרבות עברית־ערבית לא סיפקו את הדוקטור הצעיר. הוא החליט

נערה בשם לילי מן נבחרה החדש כסגנית מלכת־היופי. השכר עין "לאשה" המציא לה, לצורך זה, שם עברי יפה, שהוא קיצור שביהמישפחה של אמא — רכטמן. את שם מישפחתה האמיתי נמנע השבועון מלהזכיר. היה זה שם ערבי ידוע: דג'אני. משך כל תקופת המועמדות, לפני הבחירה, נמנע השבועון אף מלהזכיר במילה אחת את העובדה המעניינת ביותר בתולדות המועמדת מן: שהיא בת־תערובת של נשואי ערבי ועבריה. היה זה מתוך חשש שפרט זה יזיק לסיכוייה להיבחר.

ליבו היה גאה על שכולם כה אוהבים את בתו. האם שמה לב לתופעה מוזרה: כל פעם שלילי היתה אחראית למכירה בקיוסק — היתה הקופה נשארת ריקה. חיילים, שכספם נגמר בעיר, או כאלה שלא היו להם כרטיס בים בארץ ומשכורתם הצבאית לא הספיקה להם, לא היו יוצאים צמאים או רעבים מן הקיוסק, כאשר לילי עמדה שם. אחד מהם היה מתייצב לפני האם מדי פעם ופורע חוב קטן. "אבל אינך חייב לי דבר", היתה מפצירה בו האשה. החייל היה מלכסן מבט אל לילי, וזו היתה משפילה את עיניה.

"לילי", אמרה לה יום אחד אמא, "אנחנו נפשוט את הרגל אם תחלקי את הכל חיים". "אל תכעסי, אמא", ענתה, "הם כל־כך מסכנים! תחשבי שמחר יהיה אחי במקומם".

שומרי הקבר

לפני שנים, ירמי נהרג בפעולה בקל־קילייה. נתן מורחי הזמין לפני צאתו לקרב, בקבוק חלב מפוסטר ולא שב בבוקר לקבלו. דור של חיילים הלך ודור אחר בא והקיוסק של סיבוב ביל"ו נסגר. אך לילי ומשפחתה המשיכו לגור בבית הקטן שבסביבה, ועמם המשיכה לחיות אגדת הנערה מסיבוב ביל"ו. היתה זו אגדה בת אגדה. הנערה שהיתה לשידור הינה תוצאה של אהבה מופלאה, אשר לפני דור היתה אף היא שם־דבר בארץ. כי אביה של לילי הוא ערבי ואמא עבריה.

ד"ר עיסא דג'אני הוא נצר של אחת המשפחות החתיקות ביותר בארץ. אבי־אבותיו הגיע ארצה עם צבאות סלאח אל־דין, שכבשו את ירושלים ב־1187 מידי הצלבנים. הוא קיבל לנחלה את הרציון, ועד היום קוראים לעצמם בני משפחת דג'אני בכינוי "דאודי", או דויד, על כי הינם שומרי קיבורו של המלך דויד. אגדות רבות רקומות סביב משפחה זו.

יה היתה, בימים שאינם הרחוקים כל־כך, נערה יפה בשם לילי. היא חייתה בבית הוריה הצנוע, ליד סיבוב ביל"ו, בהצטלבות הדרכים לרמלה, רחובות ובאר־שבע. בשעות הפנאי היתה עוזרת לאמה, בקיוסק שלפני ביתם. כה יפה וחגיגית היתה, שמדי יום, כאשר היו יוצאים החיילים במחנות הסביבה לריצת־הבוקר, היו מפקדיהם מעריצים אותם בהבטחה: "רוצים את לילי? רוצו מהר ונעשה הפסקה אצלה".

לוחמים גדולים ויועצים ראו בה את נערת חלומותיהם. היה שם, למשל, ירמי בורדנוב, האיש שנקרא "הנמר" בפי חבריו. בין מסע למסע, מדי שובו מפעולות, היה מת־עכב ליד הבית הקטן שבסיבוב. "אני רוצה את לילי", היה אומר לאמה, וכאשר האם היתה צוחקת לו היה מתחמם: "את לא מבינה? אני באמת רוצה את לילי. זה לא צחוק!"

האם היתה עונה: "אתה באמת רוצה אותה? אם כן, עבוד שבע שנים בקיוסק עבריה!"

אך הנמר בשלו: "שבע שנים ועוד שבע שנים אני מוכן להקדיש למענה", וילילי השחרורת, היתה ניצבת מבויישת, משפילה את עיניה ולא יודעת מה לומר.

עם ידידה נמנה גם עמיתו של הנמר, נתן מוחאי, אף הוא לוחם ידוע. לפני כל פעולה לה היה בא לבית הקטן ומבקש את ברכתה של לילי. בעת פרידה היה תמיד אימר: "לילי, יש חלב מפוסטר? שמרי בשבילי בקבוק, לכשאחזור".

לחייל־הסביבה שעברו במשאיות היתה קריאת־היד משהלם: מדי חלוף מכוניתם על פני הבית שבסיבוב היו כולם קוראים ב־קצב: "לרילי! לרילי! לרילי!" לפעמים היתה נעצרת מכונית באמצע הלילי; החיילים היו מסתתרים מתחת חלונה של לילי ושרים לה סרנאדות. אביה של לילי היה רוגז. "איזה מין חינוך זה?" היה גוער בנורמים, "להעיר אנשים באמצע הלילה!" אבל בלב

דג'אני בבגידה בעמו. "מדוע התחתנת עם יהודיה?" שאלו "מפני שאני רוצה בשלום בין שני העמים". השיב הדוקטור השבוי, הויכות נמשך שעות; ובסופו הסכימו אבו ג'אבר כי ערבי יכול לשאוף לשלום עם יהודים גם מבלי להיות בוגד בעמו. החוספים ערכו זבח סוליחה בו במקום, התנצלו על החטיפה ולידו את בני־הזוג בכבוד־מלכים בדרם חורה לירושלים.

איום בעזה

תקריות מסוג זה נכונות לעיסא ולחחה דג'אני גם לאחר מכן. ב־1847, עם פרוץ מאורעות החלילי, קה, עבד ד"ר דג'אני בעזה. הוא עבר לעיר זו חמש שנים לפני כן, על פי בקשת הצבא הבריטי, שהעסיקו במחנותיו בסביבה. זמן קצר לאחר שנודע על החלטת החלוקה, מצא דג'אני על דלת דירתו כרוז שהודיע: "הרופא דג'אני עובד יד ביד עם היהודים והוא מסור להם בגוף ובנפש. הוא בוגד העוור להם בכל מיני דרכים. כל מה שעשה, הרי זאת אשתו שדחפה אותו לעשותו. צריך להמית אותו!"

המשטרה התערבה מיד, הציעה את הגנתה. אך ה־רופא דחה את ההתערבות. "אדאג לעצמי", אמר, "היתה זו גאוה מסוכנת: ברחובות עזה חולקו מאות כרוזי־הסתה נגדו והרותות געשו. ארבע שעות לאחר הופעת הכרוזים הגיעה לעיר

ד"ר עיסא דג'אני מעשן נרגילה, אחרי ארוחת־הערב, על מירפסת ביתו. בתו, עוזרת לו לספל ולקבל חולים במרפאתו הפרטית.

אמא חוזה לבית רכטמן, בפתח ביתה בסיבוב ביל"ו. האם, שהיא כיום כבת 40, שמרה היטב על סימני יופיה. העבודה הקשה לא מנעה ממנה לשמור על יופי זה, שפירסמה כאחת מבנות־זורה היפות ביותר בארץ.